LA DISTRIBUCIÓ DE LES EXTENSIONS VELAR I PALATAL EN LA MORFOLOGIA VERBAL REGULAR DELS PARLARS DE LA FRANJA: UN EXEMPLE D'EVOLUCIÓ INTRASISTÈMICA AUTÒNOMA EN EL MARC DE L'EFECTE-FRONTERA*

1. Introducció

En diversos treballs recents —veg. Valls (en premsa a) i Valls *et alii* (2013)— hem donat compte del procés de canvi lingüístic que, al llarg dels darrers vuitanta anys, ha provocat el sorgiment d'una falla dialectal en el tradicional contínuum del català nord-occidental. Aquesta falla s'ha originat com a conseqüència de la contraposició de dues tendències evolutives ben diferenciades: l'anivellament progressiu de bona part dels parlars nord-occidentals de Catalunya i d'Andorra a les varietats de prestigi, d'una banda; i la relativa estabilitat de les varietats de la Franja, de l'altra. L'evolució del català nord-occidental és, doncs, una bona mostra de com un procés d'advergència vertical —per raons de prestigi— comporta sempre un procés paral·lel de divergència horitzontal entre parlars tradicionalment similars (Woolhiser 2005: 239). Com que, a més, aquesta divergència es dóna entre parlars ubicats en territoris administratius diferents, l'evolució recent del català nord-occidental fa bona l'afirmació de Hinskens *et alii* (2005: 31) segons la qual la convergència interna implica sempre divergència a les fronteres, i constitueix, al capdavall, un bon exemple de com una frontera política també pot esdevenir, amb el temps, una frontera lingüística.

Fins ara, les raons que s'han adduït per justificar l'augment de la incidència de l'efecte-frontera entre els parlars situats a banda i banda dels límits administratius catalanoaragonesos han estat sempre de tipus extern: bàsicament, s'ha argumentat que les polítiques actives en favor de la normalització del català que s'han implementat a Catalunya i a Andorra en les darreres dècades han afavorit no només l'accés a l'aprenentatge de la varietat estàndard per part d'un

(*) Aquest treball s'inscriu en el marc del projecte «Descripción e interpretación de la variación dialectal: aspectos fonológicos y morfológicos del catalán» (FFI2010-22181-C03-02), finançat pel MINECO i el FEDER.

segment cada cop més important de la població, sinó també la difusió d'una ideologia d'ascendència monolingüe que identifica «llengua» amb «estàndard» i resta importància, doncs, a la pèrdua de diversitat dialectal. Des d'aquest punt de vista, la frontera política entre Catalunya i la Franja —on, a manca d'una política lingüística governamental favorable al català, les iniciatives normalitzadores han estat fragmentàries, sovint justificades amb finalitats instrumentals i impulsades, sobretot, des de la societat civil i els poders públics locals— ha esdevingut també una frontera ideològica: la minsa presència institucional de l'estàndard ha impedit que assumeixi les funcions de varietat de prestigi secularment atribuïdes a la llengua castellana i ha impossibilitat, doncs, que exerceixi cap mena de poder d'atracció sobre les varietats patrimonials de la zona.

Tot i el paper predominant dels factors externs en la reordenació del contínuum nord-occidental, el principal objectiu d'aquest treball és examinar si l'augment de la distància lingüística entre varietats derivat de l'efecte-frontera també s'ha degut parcialment a l'actuació de determinats factors interns. La nostra hipòtesi és que si, tal com afirmen Hinskens *et alii* (2005: 43), «in situations of sustained isolation, internal tendencies possibly have free play», és probable que el relatiu aïllament de les varietats franjolines hagi pogut propiciar evolucions intrasistèmiques autònomes causades per condicionants estructurals.

Uns dels elements morfològics susceptibles d'haver experimentat aquest tipus d'evolució són els segments velar i palatal que apareixen entre el radical i la terminació de determinats verbs catalans. A partir de les dades del valencià estàndard i del català central, Viaplana (1984, 1986) va observar que la distribució del segment velar en els verbs del tipus *beure* —fins aleshores considerat irregular— era tan regular —i, doncs, predictible— com la del segment palatal en els verbs del tipus *servir*. En aquells moments, la majoria d'autors coincidien a dividir la tercera conjugació en dos grans grups de verbs: els purs, sense segment palatal i que seguien el model del verb *sentir*; i els incoatius, amb presència del segment palatal i que seguien el model del verb *servir*. La proposta de Viaplana (1984, 1986), molt coherent des del punt de vista de la descripció de les varietats examinades, va ser assimilar el segment velar que apareixia en alguns verbs de la segona conjugació al tractament que es donava al segment incoatiu dels verbs del tipus *servir* de la tercera conjugació. D'aquesta manera, les classes verbals II i III passaven a subdividir-se en sengles subclasses verbals: II [–ext] i II [+ext] —verbs del tipus *perdre* i *beure*, respectivament— i III [–ext] i III [+ext] —verbs del tipus *sentir* i *servir*, respectivament.[1]

La consideració que els segments velar i palatal són extensions (o increments) verbals, segments morfològicament pertinents que actuen com a marcadors de «subclasse verbal», ha estat majoritàriament acceptada per la comunitat científica. Tanmateix, diversos autors han fet notar que la proposta de Viaplana no és

1. Ext = extensió. «Extensió» o «increment» són els termes amb què Viaplana identifica els segments morfològics, velar o palatal, addicionals.

aplicable a determinats parlars col·loquials: Clua (1998) defensa que, ara com ara, l'expansió del segment velar a *tots* els verbs de la segona conjugació en valencià no estàndard fa inviable dividir aquesta classe verbal en dues subclasses en virtut de la presència o absència d'aquest segment; per la seva banda, Perea (2003, 2006) afirma que tant el segment velar com el palatal experimenten una doble tendència expansiva: a la difusió intraparadigmàtica, és a dir, a altres temps i modes de la mateixa subclasse verbal; i a la difusió interparadigmàtica, és a dir, a temps i modes d'altres (sub)classes verbals. Com veurem a la secció 3, aquesta tendència expansiva es manifesta en diferents graus en funció de la varietat dialectal i és més important en el cas de l'increment velar.

La principal hipòtesi d'aquest treball és que, semblantment al que ha succeït en valencià, els efectes de la tendència analògica per optimització morfosintàctica del paradigma poden haver afavorit una expansió dels increments velar i palatal a altres (sub)classes verbals de les varietats de la Franja. Aquesta evolució —intrasistèmica, autònoma— contrastaria, si fos certa, amb l'estroncament de l'expansió i fins i tot amb la recessió d'aquests segments a Catalunya i a Andorra per efecte de l'anivellament a la varietat de prestigi. En conseqüència, la tendència expansiva dels segments velar i palatal que Perea (2003, 2006) també atribuïa al català nord-occidental podria haver deixat de ser vigent a la majoria del seu territori històric.

Tot i aquesta darrera afirmació, recentment hem mostrat —veg. Valls (en premsa b, c), en consonància amb Viaplana (1999)— que el comportament de les varietats tortosina i ribagorçana és notablement més conservador que el de la resta de varietats nord-occidentals no franjolines i que aquest major conservadorisme es deu, sobretot, al manteniment d'un nombre més elevat de trets morfològics autòctons. L'anàlisi de la distribució dels segments velar i palatal hauria de reflectir, doncs, la major resistència al canvi morfològic d'aquestes varietats tot i el bloqueig, més que previsible, de la tendència expansiva que les caracteritzava tot just fa unes dècades.

En definitiva, doncs, aquest treball analitza la interacció de diversos factors externs i interns per estudiar l'evolució de dues variables morfològiques —els increments velar i palatal— en la morfologia verbal regular del català nord-occidental, i ho fa mitjançant la combinació de dos mètodes ben diferenciats: un de quantitatiu —l'anàlisi dialectomètrica de les dades, que es presenta a la secció 2 i que permet donar compte de l'efecte-frontera— i un de qualitatiu —l'anàlisi de la distribució dels segments estudiats en cinc models de verbs regulars, que es du a terme a les seccions 3 i 4. A la secció 5, finalment, es presenten de forma succinta algunes conclusions.

2. La incidència de l'efecte-frontera en català nord-occidental

Tot i l'escapçament de l'àmbit lingüístic català en quatre estats i, dins de l'Estat espanyol, en cinc comunitats autònomes, els efectes de les fronteres polítiques en l'evolució de les diferents varietats de la llengua catalana han estat, fins ara, poc estudiats. A més, els autors que s'hi han referit s'han centrat quasi exclusivament en dues àrees transfrontereres amb sengles processos de divergència en curs: la frontera entre Catalunya i l'Estat francès (Bibiloni 2002) i la frontera entre Catalunya i el País Valencià (Virgili 1992; Pradilla 2008a, b). L'efecte-frontera entre Catalunya i l'Aragó, en canvi, no ha estat objecte d'estudi específic fins als treballs de Valls (2008) i de Massanell (2009).

L'ús de tècniques dialectomètriques per a l'estudi de l'efecte-frontera tampoc no s'ha popularitzat gaire des del treball inaugural de Goebl (2000). De fet, es limita al treball ja esmentat de Valls (2008), a partir d'un corpus de només sis poblacions, i als treballs que posteriorment han donat continuïtat a aquesta línia de recerca: Valls (en premsa a, b, c), Valls *et alii* (2013) i Wieling *et alii* (en premsa). Aquests treballs han contribuït a demostrar la validesa del mètode dialectomètric per donar compte dels processos de canvi lingüístic en temps aparent i des d'una perspectiva global.[2]

La base de tots aquests treballs —i del present article— és un corpus contemporani elaborat *ad hoc* que conté dades de 320 informants de 40 localitats de parla nord-occidental —2 d'Andorra, 8 de l'Aragó i 30 de Catalunya— ubicades en 20 comarques diferents. Les localitats enquestades han estat els 20 caps de comarca i 20 localitats petites d'aquestes comarques, a les quals s'ha afegit un punt addicional, corresponent a la varietat estàndard. D'altra banda els informants, que havien de ser fills de pares nascuts a la mateixa població i hi havien d'haver viscut tota la vida, s'han dividit en quatre franges d'edat: a) F1: 80 informants, 39 homes i 41 dones, nascuts entre el 1991 i el 1996 —any mitjà de naixement: 1994—; b) F2: 80 informants, 37 homes i 43 dones, nascuts entre el 1974 i el 1982 —any mitjà de naixement: 1979—; c) F3: 80 informants, 36 homes i 44 dones, nascuts entre el 1946 i el 1960 —any mitjà de naixement: 1954—; i d) F4: 80 informants, 63 homes i 17 dones, nascuts entre el 1917 i el 1930 —any mitjà de naixement: 1922.[3]

El corpus a partir del qual s'ha analitzat el canvi lingüístic en català nord-occidental consta de 363 ítems per informant, dividits en 8 àmbits morfològics: articles —16 ítems—, clítics pronominals —81 ítems—, demostratius —12 ítems—,

2. L'estudi variacionista de Gerritsen (1999) sobre les tendències divergents que afecten la varietat germànica transfronterera entre els Països Baixos, Bèlgica i Alemanya és una bona mostra de la utilitat de la perspectiva global —*aggregate perspective*— a l'hora de donar compte dels processos d'efecte-frontera.

3. Volem agrair a Mar Massanell la tasca ingent d'haver realitzat el 75 % de les enquestes a partir de les quals s'ha confegit aquest corpus.

demostratius neutres —3 ítems—, locatius —3 ítems—, verbs regulars —220 ítems—, possessius —20 ítems— i pronoms personals —8 ítems. En total, el corpus consta de 113 749 ítems.[4]

Pel que fa al sistema de càlcul de la distància lingüística triat, hem optat per la distància de Levenshtein (LD), una coneguda mesura de càlcul de la distància fonètica entre dues línies de dades.[5] Tant l'aplicació de la LD com la visualització de les interdistàncies a través de diversos sistemes taxonomètrics i representacionals s'han dut a terme mitjançant la interfície Gabmap, que ha permès generar els gràfics i mapes que hem anat presentant en els treballs esmentats més amunt.[6]

D'entre tots aquests sistemes de visualització de la distància lingüística, probablement els mapes de similituds —cf. Goebl (2000)— són els més adequats per donar compte de l'efecte-frontera, tal com es desprèn dels mapes 1 i 2. Aquests mapes mostren la distància lingüística de les varietats nord-occidentals respecte d'un mateix punt de referència: l'estàndard —assenyalat amb un estel. Com més fosc és el color d'una localitat, menor és la distància que la separa d'aquesta varietat. L'evolució que recullen el mapa 1 —corresponent als parlants més grans— i el mapa 2 —corresponent als parlants més joves— és altament reveladora: d'una banda, s'hi observa clarament el procés d'advergència (Mattheier 1996: 34) —o convergència unilateral— de les varietats nord-occidentals amb l'estàndard, al qual s'han acostat progressivament al llarg del segle XX; de l'altra, es confirma que aquest procés de pèrdua estructural del dialecte (Hinskens *et alii* 2005: 11) no afecta les varietats nord-occidentals de la Franja, que es mantenen al marge de qualsevol influència de la varietat de referència. El resultat d'aquestes evolucions divergents ha estat, com ja avançàvem a la introducció, l'increment de la distància lingüística entre les varietats nord-occidentals de banda i banda de la frontera administrativa i la consolidació d'una falla lingüística en el tradicional contínuum del català nord-occidental que ressegueix els límits polítics entre comunitats autònomes. L'objectiu dels apartats següents és determinar fins a quin punt aquesta nova situació, generada per diversos factors externs, ha afavorit una evolució intrasistèmica autònoma dels parlars de la Franja que ha contribuït a accelerar, encara més, el procés de divergència lingüística en curs entre les varietats franjolines i la resta de parlars nord-occidentals.

4. Cal tenir en compte que no tots els informants han sabut donar resposta a totes les preguntes del qüestionari: és força habitual, per exemple, que els parlants més joves no sàpiguen utilitzar les persones 3 i 6 de l'imperatiu (IMP), ja que no s'adrecen mai als seus interlocutors amb les formes de cortesia *vostè* o *vostès*.

5. Per a una descripció més detallada tant del corpus emprat com de les modificacions de la LD bàsica dutes a terme per calcular la distància lingüística entre varietats, veg. Valls *et alii* (2013).

6. Aquesta interfície —veg. Nerbonne *et alii* (2011)— ha estat desenvolupada al Center for Language and Cognition de la Universitat de Groningen i és d'accés lliure a l'adreça <http://www.gabmap.nl/>.

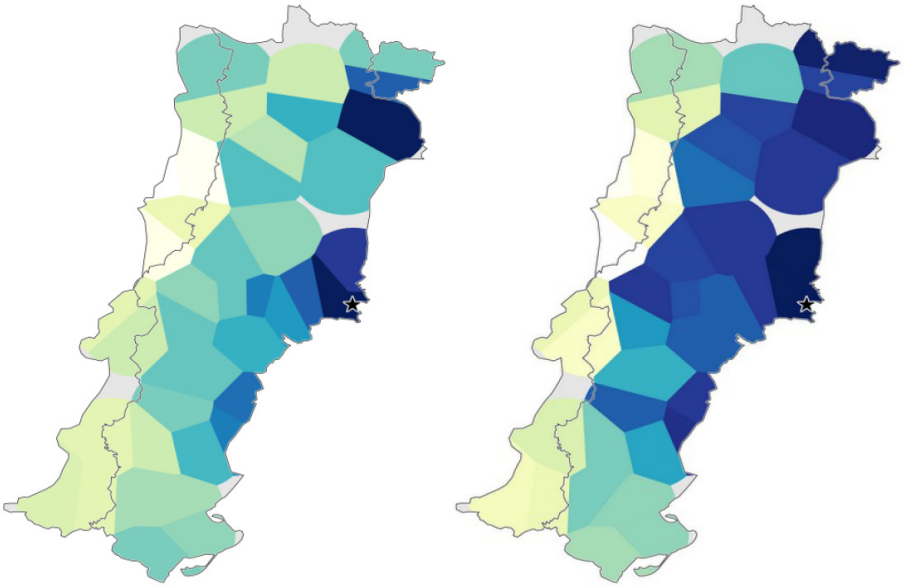

Mapes 1 i 2. Mapes de similituds respecte a l'estàndard a partir de les pronúncies dels informants més grans —F4: mapa 1, a l'esquerra— i dels informants més joves —F1: mapa 2, a la dreta

3. Els increments velar i palatal: veritables marques de subclasse verbal?

3.1 Subclasses verbals que es desdibuixen: antecedents

La consideració dels segments velar i palatal com a increments verbals, és a dir, com a segments morfològicament independents i pertinents relacionats amb la unitat gramatical «subclasse verbal» es deu, com ja hem esmentat, a les propostes de Viaplana (1984, 1986). Aquest autor va observar que determinats verbs de la segona conjugació presentaven un segment velar amb una distribució tan regular —i, doncs, predictible: a PI (1), PS, IS, IMP (3, 4 i 6) i PAR—[7] com la distribució del segment palatal que tradicionalment ha servit per dividir els verbs de la tercera conjugació en dues subclasses: la dels verbs purs, sense extensió; i la dels verbs incoatius, que presenten el segment palatal a PI (1-3, 6), PS (1-3, 6) i IMP (3, 6). Arran dels treballs de Viaplana (1984, 1986), doncs,

7. Les abreviatures utilitzades per a cadascun dels temps verbals són les següents: PI = present d'indicatiu; PS = present de subjuntiu; IS = imperfet de subjuntiu; IMP = imperatiu; PAR = participi; GER = gerundi; INF = infinitiu; II = imperfet d'indicatiu; PER = perfet; FUT = futur; COND = condicional.

la segona i la tercera conjugació s'han subdividit en dues subclasses verbals cadascuna: les subclasses II [–ext] —verbs del tipus *perdre*— i II [+ext] —verbs del tipus *beure*— en el cas de la segona conjugació; i les subclasses III [–ext] —verbs del tipus *sentir*— i III [+ext] —verbs del tipus *servir*— en el cas de la tercera conjugació.

Tot i l'acceptació de què ha gaudit la proposta de Viaplana (1984, 1986), basada en dades del valencià estàndard i del català central, diversos autors han fet notar que aquesta distribució regular dels segments velar i palatal no és representativa de bona part de les varietats dialectals catalanes, ja que aquests segments solen presentar-hi un nombre d'ocurrències més elevat.[8] L'objectiu d'aquest apartat és, precisament, donar compte d'alguns treballs que han constatat una doble tendència expansiva dels segments velar i palatal: a l'expansió intraparadigmàtica, és a dir, a altres temps i modes de la mateixa subclasse verbal; i a l'expansió interparadigmàtica, és a dir, a temps i modes d'altres (sub)classes verbals. Les dades que presentem a continuació suggereixen que, si no fos per determinats factors externs que en limiten l'efectivitat, l'acció de la pressió analògica podria acabar provocant la integració de les subclasses II [–ext] i II [+ext], per una banda, i III [–ext] i III [+ext], per l'altra, en dues úniques classes verbals caracteritzades per la presència regular d'un increment velar i un increment palatal, respectivament.

Perea (2003) analitza la distribució del segment velar a partir de les dades de «La flexió verbal en els dialectes catalans» (veg. Alcover & Moll 1929-1932), un corpus aplegat per Mn. Alcover entre 1906 i 1928 que inclou dades relatives a la conjugació de 67 verbs en 149 localitats de l'àmbit lingüístic català. Amb l'objectiu de sistematitzar la descripció de les dades que ofereix Perea (2003), hem elaborat la taula 1, que recull, de forma molt succinta, la distribució del segment velar en els cinc models de conjugació regular —o classes verbals (Cv)— del català establerts per Viaplana (1984). Cal tenir en compte que únicament s'hi han inclòs les formes amb presència d'aquest segment que difereixen de les formes pròpies de l'estàndard.

8. La proposta de Viaplana (1984, 1986), a banda de tenir continuïtat en altres treballs del mateix autor —veg. Lloret & Viaplana (1999) o Viaplana (2005)— ha estat assumida per un nombre considerable d'autors en els seus treballs sobre la morfologia verbal del català; sense afany d'exhaustivitat esmentem, per exemple: Creus (1997, 2001), Clua (1998), Perea (1997, 1999, 2002), Querol (2009), Valls (en premsa a, b, c), Valls *et alii* (2013) i Wieling *et alii* (en premsa).

	*Cv*I	*Cv*II [–ext]	*Cv*II [+ext]	*Cv*III [–ext]	*Cv*III [+ext]
Septentrional i septentrional de transició	No	No	En algunes àrees, sense segment velar (tret de PAR)	Minoritàriament a PS (4,5), IS (1-6), GER	Minoritàriament a PS (4,5), IS (1-6), GER
Central	No	No	En algunes àrees, sense segment velar a PS (4,5), IMP (4) i IS (1-6), i amb velar a GER	Minoritàriament a IS (1-6)	Minoritàriament a IS (1-6)
Nord-occidental	PS (1-6, el Pont de Suert); IS (1-6, el Pont de Suert i Tortosa)	PI (1), PS (1-6), IS (1-6). El PI i l'IS a Calaceit i Gandesa; el PS també a Lleida	Molt minoritàriament a II (1-6)	27/34 a IS (1-6). Esporàdicament a PI (4,5) i més general a PS (1-6)	27/34 a IS (1-6). Esporàdicament a PI (4,5) i més general a PS (1-6). Molt minoritàriament a II (1-6)
Valencià	No	PI (1), PER (1-6), PS (1-6), IS (1-6), IMP, PAR, GER	Vacil·lació puntual a IMP (5), GER, PI (4,5) i PS (4,5)	PI (1), PER (1-6), PS (1-6), IS (1-6), IMP (4,5), GER	Menys ocurrències que a Cviii [–ext]
Mallorquí	PS (1-6)	No	GER	PI (1), PS (4,5), IS (1-6)	PS (4,5), IS (1-6)
Menorquí	No	No	GER, mai no apareix a IMP (5)	PS (4,5), IS (1-6), en alguns casos al GER	PS (4,5), IS (1-6), en alguns casos al GER
Eivissenc-formenterer	PS (1-6)	PS (1-3, 6)	No	PS (1-6), IS (1-6), PER (1-6), IMP (4,5), GER	PS (4,5; a voltes, també 1-3 i 6), IS (1-6), PER (1-6)
Alguerès	No	No	FUT (1-6), COND (1-6)	No	No

Taula 1. Presència de l'increment velar en funció de la varietat dialectal i de la classe verbal. (Només s'hi indiquen les ocurrències que difereixen de les formes pròpies de l'estàndard.)

La taula 1 aporta diverses informacions rellevants: en primer lloc, permet constatar que el segment velar apareix, en major o menor grau, en classes verbals diferents de la Cvii [+ext] en totes les varietats dialectals del català. Aquest fet confirma, doncs, l'opinió expressada per diversos autors que la proposta de Viaplana parteix d'unes dades poc representatives del comportament del segment velar en el conjunt de varietats catalanes.

En segon lloc, es constata la presència del segment velar en formes verbals de la Cvii [+ext] que difereixen del model regular de conjugació dels verbs del tipus *beure*. Adoptant la terminologia emprada per Perea (2003), sembla, doncs, que s'hauria produït una certa expansió intraparadigmàtica del segment velar; tendència que conviuria, tanmateix, amb una tendència contrària —a la retirada del segment velar— en algunes varietats de les àrees central, septentrional de transició i septentrional.[9]

La informació més rellevant que proporciona la taula 1, tanmateix, és la confirmació de l'expansió interparadigmàtica d'aquest segment a altres (sub) classes verbals de totes les varietats dialectals. A la Cvii [–ext], la presència del segment velar és molt important en valencià i no tant en nord-occidental i eivissenc. A la Cvi apareix amb una certa regularitat en mallorquí, eivissenc i un grup reduït de varietats nord-occidentals. Finalment, a les Cviii [–ext] i iii [+ext], el segment velar apareix en una gran quantitat de formes verbals de totes les varietats estudiades tret de l'alguerès, i té una presència especialment destacada en valencià i en els tres parlars baleàrics.

Sembla, d'altra banda, que la tendència analògica que és a la base de la difusió del segment velar ha colonitzat noves formes en associació amb el principi de marcatge, de manera que «el caràcter marcat del gerundi i del participi respecte de l'infinitiu o del subjuntiu enfront de l'indicatiu potencien la velarització dels primers» (Perea 2003: 415).

En l'àmbit concret del català nord-occidental, Querol (2009) confirma que la presència del segment velar en aquesta varietat va molt més enllà de les formes que prescriu l'estàndard per als verbs del tipus *beure*. Concretament, l'autora analitza les dades del Corpus Oral Dialectal (COD) de la Universitat de Barcelona (veg. Viaplana *et alii* 2007) i confirma que, dels 64 informants nord-occidentals del COD, 38 presenten el segment velar en verbs altres que els de la Cvii [+ext], mentre que només 26 limiten la presència d'aquest segment a les formes que prescriu la normativa.

La taula 1, finalment, mostra que en valencià els verbs de la Cvii [–ext] inclouen el segment velar en tots els contextos propis d'aquest segment a la Cvii [+ext]. Es tracta, doncs, d'una varietat en què l'expansió interparadigmàtica del segment velar ha estat màxima i, en conseqüència, ha comportat l'anivellament de les dues subclasses verbals de la segona conjugació; Clua (1998: 92-98) ho confirma a partir d'un nou corpus del valencià contemporani:

> A partir d'aquestes dades es fa força complicat mantenir el tractament global del segment velar com a morf extensió, associat

9. Remarquem que adoptem la terminologia emprada per l'autora perquè, en sentit estricte, no creiem que es pugui parlar de *tendència expansiva* a partir d'*un únic corpus* que reflecteix *un* determinat estadi sincrònic de la llengua. Un dels objectius d'aquest treball és precisament aclarir fins a quin punt l'afirmació de Perea (2003) és vigent ara com ara i és —o no— aplicable al conjunt de parles nord-occidentals.

> directament a la Cvii [+EXTENSIÓ]; tractament que com hem vist era adequat si ens cenyíem a les dades de la varietat estàndard. [...] La 2a conjugació regular constitueix, en valencià no normatiu, una classe verbal unitària —a diferència del que ocorre en la varietat normativa, on podem distingir dues subclasses, ii [-EXTENSIÓ] i ii [+EXTENSIÓ]—, integrada pels verbs del tipus *beure* i *perdre*. El segment velar, /g/, és un morf associat directament al morfema Classe ii; es tracta, doncs, d'un segment temàtic que conjuntament amb la vocal temàtica marca la pertinença a una classe conjugacional d'un determinat verb.

La taula 2 ha estat elaborada a partir de Perea (2006), un treball en què l'autora analitza la distribució del segment palatal en els dos corpus suara esmentats: el d'Alcover, publicat per Moll a «La flexió verbal en els dialectes catalans» (A-M a la taula 2; veg. Alcover & Moll 1929-1932), i el COD. Tot i que de l'observació d'aquesta taula es desprèn que la tendència expansiva del segment palatal és menys important que la del segment velar, les dades descrites per Perea (2006) donen compte, altra vegada, d'una doble tendència a la difusió d'aquest segment en bona part dels dialectes catalans: a altres temps de la mateixa classe verbal —bàsicament, a l'IS i al PS (4, 5) en algunes varietats nord-occidentals i valencianes— i a altres (sub)classes verbals —novament a les formes de subjuntiu i, en aquest cas, també al PI d'algunes varietats nord-occidentals i valencianes. En la resta de varietats i classes verbals, l'expansió d'aquest segment hi és residual.

	Cvi	*Cvii [–ext]*	*Cvii [+ext]*	*Cviii [–ext]*	*Cviii [+ext]*
Septentrional i septentrional de transició	No	No	No	A-M: un grup reduït de verbs es comporten com Cvii [+ext].	No
Central	No	No	No	A-M: un grup reduït de verbs es comporten com Cvii [+ext].	No
Nord-occidental	No	No	No	A-M: un grup reduït de verbs es comporten com Cvii [+ext]. També PI (1-6), PS (1-6), IS (1-6). COD: difusió a PI (1-6) i a PS (1-6) a Fraga	A-M: IS (1-6)
Valencià	No	A-M: un cas al PS	No	COD: PI (1-6), PS (1-6).	A-M: PS (4,5), IS (1-6)
Baleàric	No	No	No	No	No
Alguerès	No	No	No	No	No

Taula 2. Presència de l'increment palatal en funció de la varietat dialectal i de la classe verbal. (Només s'hi indiquen les ocurrències que difereixen de les formes pròpies de l'estàndard.)

3.2 Subclasses verbals que es desdibuixen: un nou corpus del català nord-occidental

Els treballs que acabem de repassar confirmen que en bona part dels dialectes catalans els segments velar i palatal presenten una distribució més àmplia que la que Viaplana (1984, 1986) prenia com a referència per establir els models de conjugació verbal regular del català. Es tracta, a més, de treballs que assenyalen que, en nombrosos casos, la pressió de l'analogia ha provocat una doble tendència expansiva, intraparadigmàtica i interparadigmàtica, que en el cas extrem del valencià ha comportat l'homogeneïtzació de les dues subclasses verbals de la segona conjugació en una única classe verbal caracteritzada per la presència del segment velar.

En l'àmbit del català nord-occidental, la diferència entre les localitats enquestades al corpus d'Alcover i al COD ha dificultat analitzar l'abast de les tendències expansives en curs. És per això que en aquest treball hem optat per comparar, en temps aparent, la distribució dels segments velar i palatal en els cinc models verbals regulars del català a partir d'un corpus contemporani que conté dades de totes les comarques nord-occidentals estratificades en quatre franges d'edat.[10] Les taules 3 i 4 mostren la presència dels segments velar i palatal, respectivament, en funció del temps i la classe verbal en els parlars nord-occidentals.

Pel que fa al segment velar, la taula 3 mostra que és present en diferents graus a les formes de subjuntiu i d'imperatiu de totes les classes verbals, al PI de totes les classes tret de la primera, al GER de les dues subclasses verbals de la tercera conjugació i a la Cvii [–ext]; i, residualment, a les formes de participi de *perdre* i a l'II de *beure.*

A la llum de les dades de la taula 3, doncs, i tal com ja assenyalaven els treballs que hem descrit fins ara, sembla difícil defensar que existeixi una relació directa entre el morf extensió velar i els verbs de la Cvii [+ext]. Com s'observa, aquest segment apareix massivament a les dues subclasses de la tercera conjugació i fins i tot apareix en els verbs de la Cvi en cinc informants —dos d'Amposta, un de Freginals, un de Tortosa i un de Vilaller—, concretament al PS, a l'IS i a l'IMP (3, 6).

	INF	*GER*	*PAR*	*PI*	*II*	*FUT*	*COND*	*PS*	*IS*	*IMP*
CANTAR								ig, eg	ig	ig, eg
PERDRE		g	g	g, ig, eg				g, ig, eg	g, ig, eg	g, ig, eg
BEURE				g	g			g	g	g, ig
SENTIR		ig		g, ig, eg				g, ig, eg	ig	g, ig, eg
SERVIR		ig		ig				g, ig, eg	ig	g, ig, eg

Taula 3. Presència de l'increment velar en funció del temps i de la classe verbal en català nord-occidental

10. Les característiques del corpus, del qual per a aquest treball només es prenen en consideració les dades corresponents als verbs *cantar*, *perdre*, *beure*, *sentir* i *servir*, han estat detallades a la secció 1.

El segment palatal —veg. la taula 4—,[11] en consonància amb els resultats dels treballs anteriors, mostra una distribució menor que el segment velar. Apareix al PI, al PS, a l'IS i a l'IMP dels verbs del tipus *sentir* i *servir* i també, residualment, al PS dels verbs del tipus *beure*. A la llum del que acabem d'exposar, doncs, sembla novament que la distribució morfològica de l'increment palatal no se cenyeix exclusivament a l'àmbit de la regularitat proposat per Viaplana (1984, 1986).

	INF	*GER*	*PAR*	*PI*	*II*	*FUT*	*COND*	*PS*	*IS*	*IMP*
CANTAR										
PERDRE								ˈiʃk		
BEURE										
SENTIR				ˈiʃ, ˈiʃk				ˈiʃ, ˈiʃk	ˈiʃk	ˈiʃ, ˈiʃk
SERVIR				ˈeʃ, ˈɛʃ, ˈiʃ, ˈiʃk				ˈeʃ, ˈɛʃ, ˈiʃ, ˈiʃk	ˈiʃk	ˈeʃ, ˈɛʃ, ˈiʃ, ˈiʃk

Taula 4. Presència de l'increment palatal en funció del temps i de la classe verbal en català nord-occidental

El disseny d'aquestes taules impedeix, tanmateix, analitzar si s'ha produït cap tipus de canvi lingüístic al llarg dels vuitanta anys que separen els parlants de més edat dels de menys edat. Podria ser, per exemple, que la presència d'aquests increments s'hagués reduït amb el temps per influència de les varietats de prestigi, ja que aquestes distingeixen clarament entre verbs amb extensió i verbs sense extensió; o, contràriament, podria haver augmentat com a efecte de la pressió analògica. D'altra banda, aquestes taules no proporcionen cap mena d'informació sobre quines varietats nord-occidentals presenten aquests segments: hom podria pensar que aquesta distribució és vàlida per a tot el dialecte però que, en canvi, només fos pròpia dels parlars franjolins com a conseqüència de l'efecte-frontera descrit a la secció 2. Amb l'objectiu de fornir una informació més precisa hem elaborat les taules 5-11, que es presenten en l'*Annex*.

Les taules 5-9 contenen la distribució del segment velar a les CVI, II [–ext], II [+ext], III [–ext] i III [+ext], respectivament; les taules 10-11 contenen la distribució del segment palatal a les CVIII [–ext] i III [+ext], respectivament. Amb l'objectiu de determinar si, com a conseqüència de l'efecte-frontera, els segments velar i palatal s'estan expandint a altres persones, temps i (sub)classes verbals a la Franja —en contrast amb Catalunya i Andorra, on aquests estarien en re-

11. Per raons d'economia expositiva, les taules 3 i 4 recullen les formes fonològiques dels increments velar i palatal, que no sempre coincideixen amb les formes fonètiques. En el primer cas, per exemple, l'oclusiva velar sol esdevenir aproximant per efecte d'un procés regular d'aproximantització en posició intervocàlica; en el segon cas, les formes superficials poden presentar un segment despalatalitzat en determinats contextos. Aquest criteri també s'ha aplicat a la resta de taules de l'article.

cessió per efecte de l'anivellament amb l'estàndard—, presentem els resultats de calcular les ocurrències d'aquests segments als parlars de la Franja, d'una banda, i als parlars de Catalunya i d'Andorra, de l'altra. Per facilitar l'anàlisi del canvi lingüístic, a més, la freqüència d'ocurrències —en percentatges— s'ha calculat dividint els informants en dos grups d'edat: un primer grup que integra les dues franges de més edat del corpus —F4 i F3, aquells informants que majoritàriament no van rebre cap mena d'escolarització en català— i un segon grup d'edat que integra les dues franges amb informants més joves —F2 i F1, informants, tots ells, ja escolaritzats en català. Aquestes taules permeten, doncs, visualitzar el nombre d'ocurrències d'una variable lingüística —el segment velar o el segment palatal— en cada classe verbal, temps i persona, i en dos grups diferents d'edat.

D'altra banda, per confirmar si les dues varietats que l'anàlisi dialectomètrica identificava com a més conservadores també són menys proclius a la substitució d'aquests elements morfològics, a cada taula també es desglossen els percentatges d'aparició d'aquests segments en ribagorçà, en tortosí i en la resta de varietats nord-occidentals —bàsicament, doncs, pallareses i lleidatanes.[12] En aquests casos també hem calculat la freqüència d'aparició dels trets en funció de la subclasse, el temps i la persona verbals i en funció dels dos grups d'edat descrits més amunt.

4. Resultats

4.1 L'evolució del segment velar

La taula 5 (veg. *Annex*) mostra l'evolució de la distribució de l'extensió velar als verbs de la CV1 prenent com a referència el verb *cantar*. Com es pot observar, el nombre d'ocurrències d'aquest segment als verbs de la primera conjugació és molt baix: és nul a la Franja i mínim als parlars de Catalunya i d'Andorra tret del ribagorçà, on un 25 % dels parlants de més edat utilitzen formes del tipus [ˈkan̪teɣo]. La comparació entre grups d'edat mostra que a mesura que els parlants són més joves aquest segment tendeix a desaparèixer. El descens de l'ús de l'increment velar és general en nord-occidental i es deu, sobretot, al descens que experimenta en ribagorçà, l'únic parlar on tenia una presència destacada: s'usa un 12,5 % menys en el PS i un 25 % menys en l'IMP.

12. En total, els 320 informants de què consta el corpus s'han dividit en dos grans grups d'edat integrats per 160 informants cadascun. D'aquests, 32 parlen varietats franjolines i 128 altres varietats nord-occidentals; concretament, 32 són parlants de tortosí, 8 de ribagorçà i 88 d'altres varietats lleidatanes o pallareses. Els percentatges de les taules es calculen, doncs, a partir d'aquestes quantitats. D'altra banda, hem optat per no discriminar els parlants de pallarès i els de lleidatà perquè, a grans trets, es comportaven de manera semblant en les anàlisis dialectomètriques.

La taula 6 (veg. *Annex*) mostra l'evolució de la distribució de l'extensió velar als verbs de la CVII [–ext] prenent com a referència el verb *perdre*. A partir d'aquestes dades podem observar per primera vegada una tendència que s'anirà repetint en els parlars de la Franja: la reducció dels segments expansius a les formes no marcades, com ara l'indicatiu, i la seva difusió a formes marcades, com el subjuntiu i l'imperatiu. A la Franja, la presència del segment velar es contrau entre un 6 i un 9 % al PI (4, 5), però augmenta un 10 % al PS (4, 5), un 5 % a l'IS (4, 5) i entre un 15 % i un 25 % a l'IMP (4, 5). La resta de persones d'aquests temps verbals també registren una difusió del segment velar de prop del 5 %.

Es tracta, doncs, d'una tendència expansiva que contrasta amb el comportament de l'extensió velar a la resta de l'àmbit nord-occidental, on les dades generals mostren que es redueix un 10 % al PI i al PS i fins a un 14 % a l'IMP. Aquest descens en l'ús del segment velar es deu sobretot a la gran davallada que experimenta en tortosí: de vora el 35 % al PI (1), de prop del 30 % al PS i d'entre un 10 % i un 25 % a l'IMP. En tortosí, la reducció de l'ús del segment velar fa que les formes amb aquest segment passin de ser molt majoritàries —emprades en un 85 % dels casos en el PS— a ser utilitzades només per aproximadament la meitat dels informants més joves. A la resta de varietats nord-occidentals, la reducció no és tan dràstica: baixa un 5 % al PI, un 10 % al PS i un 8 % a l'IMP; en totes aquestes varietats, però, el nombre d'informants joves que manté el segment velar en verbs de la CVII [–ext] se situa per sota del 10 %. Només en ribagorçà es registra un augment —del 12,5 % al 25 %— de les ocurrències del segment velar. Assenyalem, finalment, que l'augment d'ocurrències de l'increment velar al GER —un 3 %— i al PAR —un 6 %— a la Franja confirma que es difon progressivament a les formes verbals marcades en detriment de les no marcades.

La taula 7 (veg. *Annex*) mostra l'evolució de la distribució de l'extensió velar als verbs de la CVII [+ext] prenent com a referència el verb *beure*. A la Franja, les dades mostren, novament, un lleu descens —d'entre el 3 % i el 6 %— en l'ús del segment velar a les formes no marcades —el PI (4, 5) i l'II— i un lleu augment d'aquest segment —d'entre un 3 % i un 10 %— en algunes formes marcades —les de l'IMP (4, 5). Sembla, doncs, que la tendència a l'expansió intraparadigmàtica —això és, a temps de la mateixa subclasse verbal que tradicionalment no presentaven segment velar— ja gairebé no actua a la Franja en els verbs de la subclasse II [+ext], en contrast amb la tendència a l'expansió interparadigmàtica que revelava la taula 6. Pel que fa a la resta de parlars nord-occidentals, la tendència del segment velar també és a retirar-se dels temps i les persones que difereixen de l'estàndard, a saber: el PI (4, 5), l'II i el GER. El descens general de l'ús del segment velar en nord-occidental es deu, bàsicament, a l'evolució que registren els parlars ribagorçans i pallaresos —aquells que presentaven un major nombre d'ocurrències en aquests temps i persones—; en ribagorçà, per exemple, l'ús del segment velar entre els informants més grans

és del 62,5 % tant al PI (4, 5) com a l'II i al GER; entre els més joves, en canvi, només és del 25 % a l'II i al GER i del 12,5 % al PI (4, 5). Es tracta, doncs, d'un cas clar en què les formes velaritzades, majoritàries entre els parlants de més edat, passen a ser minoritàries entre els joves.

La taula 8 (veg. *Annex*) mostra l'evolució de la distribució de l'extensió velar als verbs de la CVIII [–ext] prenent com a referència el verb *sentir*. Als parlars de la Franja, l'ús d'aquest segment no varia al PI, al PS i al GER, on l'usen entre un 15 % i un 40 % dels informants en funció del temps i la persona; en canvi, augmenta lleugerament a l'IMP i de forma molt important a l'IS; aquest augment es dóna principalment al Matarranya i comporta que, en el conjunt de varietats franjolines, les formes amb segment velar s'incrementin en un 22 % i passin de ser utilitzades per un quart dels informants més grans a ser quasi majoritàries: les utilitza, concretament, un 50 % dels enquestats joves. En contrast amb aquests resultats, la presència del segment velar en la resta de parles nord-occidentals disminueix arreu: al PS, a l'IMP i, sobretot, allí on més augmenta a la Franja: a l'IS. El descens general del nord-occidental és de prop del 20 % —la freqüència d'ús baixa del 50-54 % al 34,4 %. El descens més marcat, tanmateix, l'experimenten novament els parlars tortosins i ribagorçans, on les formes amb velar passen del 87 % en els parlants més vells al 62,5 % en els més joves: un descens, doncs, del 25 %. A la resta de parlars nord-occidentals, el descens és d'un 17 % —del 37 % al 20 %. Cal tenir en compte, a més, que tret dels parlars més conservadors —el ribagorçà i el tortosí—, la presència de l'increment velar és testimonial al PS i a l'IMP.

La taula 9 (veg. *Annex*) mostra l'evolució de la distribució de l'extensió velar als verbs de la CVIII [+ext] prenent com a referència el verb *servir*. Tal com succeïa en els verbs de la CVIII [–ext], a la Franja l'ús del segment velar augmenta entre els joves. L'augment és d'un 15 % —del 25 % al 40 %— en el PI (4, 5) i d'un 12,5 % —del 25 % al 37,5 %— a l'IS. De nou, aquest augment es produeix bàsicament al Matarranya —tot i que també té lloc a la localitat ribagorçana de Tolba. A la resta del nord-occidental —sense excepció—, l'ús d'aquest segment es redueix: desapareix al PI (1) del tortosí —amb un descens de vora el 10 %—; es redueix arreu al PS —un 10 % en tortosí, un 12,5 % en ribagorçà i un 6 % a la resta de parlars nord-occidentals—, fins al punt que les formes velaritzades deixen de ser majoritàries en tortosí i ribagorçà; i, experimenta un retrocés brutal a l'IS: en tortosí, els informants que utilitzen formes amb segment velar baixen del 90 % al 60 %; en ribagorçà, el descens és del 100% al 62,5 %; i en la resta de varietats, del 44 % al 17 %. A l'IMP, com era d'esperar, se segueix la tendència general i les formes amb increment es contrauen arreu tret de la Franja, on pugen entre un 3 % a IMP (5) i un 9 % a IMP (4).

4.2 L'evolució del segment palatal

La taula 10 (veg. *Annex*) mostra l'evolució de la distribució de l'extensió palatal als verbs de la Cviii [–ext] prenent com a referència el verb *sentir*. Les dades d'aquesta taula mostren que la tendència a l'expansió interparadigmàtica del segment palatal es consolida als parlars de la Franja. Concretament, l'ús d'aquest segment augmenta entre un 15 % a PI (6) i un 28 % a PI (1, 2, 3); també s'utilitza un 8 % més a PS (4, 5) i fins a un 30 % a PS (1, 2, 3, 6); finalment, l'augment a l'IMP és d'entre el 6 % i el 15 % en funció de la persona. Aquesta expansió del segment palatal es produeix, com hem dit, únicament a la Franja —a la resta de l'àmbit nord-occidental només hi ha alguna vacil·lació entre incorporació i pèrdua al ribagorçà— i, molt especialment, a les varietats de la Llitera i del Baix Cinca.

La taula 11 (veg. *Annex*), finalment, mostra l'evolució de la distribució de l'extensió velar als verbs de la Cviii [+ext] prenent com a referència el verb *servir*. Aquesta taula mostra, en primer lloc, que les varietats de la Franja presenten únicament formes del segment palatal pròpies dels parlars nord-occidentals —/ˈiʃk/ i /ˈiʃ/—; s'han mantingut al marge, doncs, de la influència de les varietats de prestigi, que han difós formes alternatives d'aquest segment —/ˈeʃ/ i /ˈɛʃ/— a algunes varietats nord-occidentals de Catalunya i d'Andorra, com veurem.

Pel que fa a l'evolució d'aquest increment, a la Franja les formes palatalitzades no varien de manera substancial al PI i a l'IMP, però sí que registren un augment de vora el 15 % al PS (4, 5) d'algunes localitats del Baix Cinca i la Llitera —especialment Fraga i Tamarit de Llitera— i, també, de la localitat ribagorçana de Vilaller. Contràriament, les formes amb increment palatal disminueixen una mica —vora el 6 %— a l'IS, disminució que queda compensada, com vèiem a la taula 9, per un augment de l'increment velar en aquest temps.

A la resta de varietats nord-occidentals, la tendència és la mateixa que hem descrit anteriorment: a la pèrdua de les formes diferencials entre aquestes varietats i l'estàndard. Com que en aquest cas, els verbs de la Cviii [+ext] es caracteritzen per la presència d'un segment palatal, aquesta pèrdua es concreta en la substitució de les formes autòctones del nord-occidental per formes importades de les varietats de prestigi. Concretament, les formes /ˈiʃk/ i /ˈiʃ/ es contrauen un 20 % en el PI i el PS i un 30 % en l'IMP. Si desglossem el nord-occidental en subdialectes, en el PI del tortosí aquests segments, utilitzats pel 100 % dels informants de més edat, passen a ser utilitzats per entre un 15 % i un 20 % menys d'informants en el grup de població més jove. En ribagorçà, la reducció és d'un 12,5 % —del 100 % al 87,5 %—, mentre que en la resta de parles nord-occidentals l'ús d'aquestes formes, que eren emprades per prop del 50 % dels informants més grans, passa a ser d'un 25 % entre els més joves. Aquesta tendència afavoreix, doncs, l'adopció de les formes de prestigi /ˈeʃ/ i /ˈɛʃ/, en clara expansió.

Com era d'esperar, la tendència es manté en els altres temps: en tortosí, l'ús de les formes autòctones es redueix en un 20 % al PS i en un 40 % a l'IMP;

en ribagorçà, en un 12,5 % al PS i entre el 25 % i el 62,5 % a l'IMP; i en la resta de varietats, en un 20 % al PS i en un 30 % a l'IMP. El descens de l'ús de les formes patrimonials en aquests dos temps verbals és, doncs, molt remarcable.

5. Conclusions

Arran de les dades analitzades, sembla que és possible reformular les paraules de Hinskens *et alii* (2005: 43) i afirmar que «in situations of sustained isolation, internal tendencies [*indeed*] have free play». En el cas concret del català nord-occidental, els resultats descrits a l'apartat anterior demostren que l'augment de l'efecte-frontera entre els parlars de banda i banda dels límits administratius catalanoaragonesos està afavorint la consolidació de determinades evolucions intrasistèmiques autònomes en el si dels parlars de la Franja. No és forassenyat suposar, doncs, que aquests parlars estan evolucionant tal com ho farien la resta de parlars nord-occidentals si no s'haguessin vist influenciats per altres varietats de més prestigi: tradicionalment el català oriental central i, actualment, la varietat estàndard. De fet, aquesta influència ha estat prou gran com per aturar —i, fins i tot, capgirar— la tendència expansiva dels segments velar i palatal en la morfologia verbal regular que Perea (2003, 2006) assenyalava com un procés encara en curs al llarg del segle xx.

Concretament, i pel que fa a l'increment velar, les dades mostren que en els darrers 80 anys la tendència a l'expansió interparadigmàtica d'aquest segment ha anat en augment a la Franja: té una incidència notable a la Cvii [–ext] i és realment notòria a les Cviii [–ext] i iii [+ext]. Com hem vist, es tracta d'un procés especialment actiu a la comarca del Matarranya i se cenyeix força al principi de marcatge, ja que la presència del segment velar augmenta quasi sense excepció en totes les formes marcades d'aquestes tres classes verbals; en canvi, només augmenta a les no marcades a iii [+ext], mentre que es redueix a ii [–ext] i ii [+ext] i es manté a iii [–ext]. L'augment generalitzat de la presència del segment velar en els verbs de la Franja es complementa, doncs, amb una major densitat d'aquest segment en modes marcats —subjuntiu, imperatiu, gerundi— que en no marcats —indicatiu, infinitiu. D'altra banda, les dades del nou corpus analitzat mostren que la vitalitat d'aquesta tendència a la Franja contrasta amb la mínima incidència de l'expansió intraparadigmàtica en els verbs de la Cvii [+ext], on els canvis en la presència d'aquest segment són pràcticament irrellevants.

La situació a la Franja és antagònica als processos en curs a la resta de parlars nord-occidentals. A Catalunya i a Andorra, el segment velar es troba en clara recessió en totes aquelles formes patrimonials en què la presència d'aquest increment difereix de l'estàndard. El descens en l'ús de formes velaritzades ha estat especialment trepidant en les varietats en què fins no fa gaire tenia més presència, és a dir, en aquelles que les anàlisis dialectomètriques assenyala-

ven com a més conservadores: el ribagorçà i el tortosí. En aquestes varietats l'evolució ha estat tan notable que bona part de les formes amb increment que eren majoritàries entre els parlants més grans han passat a ser minoritàries entre els parlants joves. Aquesta tendència falsa la segona hipòtesi d'aquest treball, que suggeria que el tortosí i el ribagorçà, en tant que varietats globalment més conservadores, haurien de mostrar un comportament més resistent a la convergència morfològica amb l'estàndard pel que fa a aquesta variable. Els resultats, com hem vist, indiquen més aviat el contrari: en les varietats més conservadores és precisament on el canvi ha estat més important, ja que en la resta de varietats la presència de l'expansió velar ja era molt minsa. El major conservadorisme d'aquests varietats sembla deure's, doncs, no pas a una major refracció al canvi, sinó al fet que aquest s'ha iniciat unes dècades més tard que a les varietats més estandarditzades —les més properes als parlars orientals, tal com es desprèn de Viaplana (1999) i de Valls (en premsa a).

Pel que fa al segment palatal, els resultats han mostrat novament que hi ha una tendència a l'expansió interparadigmàtica a la Franja, especialment activa a la Llitera i al Baix Cinca. A més, i contràriament al que passava en el cas del segment velar, en aquesta àrea també s'està produint una expansió intraparadigmàtica del segment palatal a altres temps i persones de la Cviii [+ext], sobretot al PS. En la resta de parlars nord-occidentals, en canvi, la tendència és la mateixa que vèiem anteriorment: a l'anivellament amb l'estàndard. D'una banda, doncs, el segment palatal no s'expandeix als verbs del tipus *sentir* ni a altres temps dels verbs com *servir*; de l'altra, atès que és una element característic d'aquesta darrera classe de verbs, l'anivellament es produeix mitjançant l'adopció de les variants formals del segment palatal pròpies de l'estàndard en detriment de les formes tradicionals d'aquests parlars.

En conclusió, doncs, sembla que, a diferència del que havíem afirmat en treballs anteriors (Valls en premsa a) l'augment de la distància lingüística no s'està produint entre unes varietats que convergeixen amb l'estàndard i unes altres que romanen estables, al marge de la influència d'aquesta varietat, sinó entre dos grups de varietats que evolucionen de manera divergent: a Catalunya i a Andorra, la tendència és a redistribuir els segments velar i palatal de manera que acabin caracteritzant exclusivament les Cvii [+ext] i iii [+ext], respectivament; a la Franja, en canvi —i tal com ja ha succeït en valencià a la Cvii—, la tendència és a unificar les classes verbals ii [–ext] i ii [+ext], i iii [–ext] i iii [+ext], en dues úniques classes verbals caracteritzades, respectivament, per la presència d'un increment velar i d'un increment palatal. Que aquesta tendència s'arribi a consolidar dependrà sobretot del manteniment dels factors externs que han possibilitat l'efecte-frontera i, de retruc, de la vitalitat etnolingüística dels parlars de la Franja, que en les properes dècades es podria veure seriosament amenaçada per aquests mateixos factors.

Esteve Valls
Universitat de Barcelona

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Alcover, Antoni M. & Francesc de B. Moll (1929-1932), «La flexió verbal en els dialectes catalans», *Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura*, vol. 2 (1929), pp. 73-184 [1-112]; vol. 3 (1930), pp. 73-168 [1-96]; vol. 4 (1931), pp. 9-104 [1-96]; vol. 5 (1932), pp. 9-72 [1-64].

Bibiloni, Gabriel (2002), «Un estàndard nacional o tres estàndards regionals?», dins , Bernat Joan (ed.), *Perspectives sociolingüístiques a les Illes Balears*, Eivissa, Res Publica.

Creus, Imma (1997), «La flexió verbal a Bell-lloc d'Urgell. Un estudi morfofonològic», tesi de llicenciatura, Universitat de Lleida.

— (2001), «El desenvolupament de la morfologia verbal. Bases teòriques per a l'anàlisi formal», tesi doctoral, Universitat de Lleida.

Clua, Esteve (1998), «Variació i distància lingüística. Classificació dialectal del valencià a partir de la morfologia flexiva», 2 vol., tesi doctoral, Universitat de Barcelona.

Gerritsen, Marinel (1999), «Divergence of dialects in a linguistic laboratory near the Belgian-Dutch-German border: Similar dialects under the influence of different standard languages», *Language Variation and Change*, 11, pp. 43-65.

Goebl, Hans (2000), «Langues standards et dialectes locaux dans la France du Sud-Est et l'Italie septentrionale sous le coup de l'effet-frontière: une approche dialectométrique», *International Journal of the Sociology of Language*, 145, pp. 181-215.

Hinskens, Frans, Peter Auer & Paul Kerswill (2005), «The study of dialect convergence and divergence: Conceptual and methodological considerations», dins Peter Auer, Frans Hinskens & Paul Kerswill (ed.), *Dialect Change. Convergence and Divergence in European Languages*, Cambridge, Cambridge University Press, pp. 1-48.

Lloret, Maria-Rosa & Joaquim Viaplana (1999), «Variació morfofonològica. Variants morfològiques», *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 25 (tardor 1998), pp. 43-62. [Monogràfic sobre «Variació lingüística», coord. Joaquim Viaplana.]

Massanell, Mar (2009), «La planificació lingüística com a origen de fractures geolectals: el cas del nord-occidental a la Franja de Ponent», dins Johannes Kabatek & Claus D. Pusch (ed.), *Variació, poliglòssia i estàndard. Processos de convergència i divergència lingüístiques en català, occità i basc* («Biblioteca Catalànica Germànica», 7), Aachen, Shaker, pp. 125-136.

Mattheier, Klaus J. (1996), «Varietätenkonvergenz: Überlegungen zu einem Baustein einer Theorie der Sprachvariation», dins Ulrich Ammon, Klaus J. Mattheier & Peter H. Nelde (ed.), *Sociolinguistica 10. Konvergenz und Divergenz von Dialekten in Europa*, Tübingen, Niemeyer, pp. 31-52.

Nerbonne, John, Rinke Colen, Charlotte Gooskens, Peter Kleiweg & Therese Leinonen (2011), «Gabmap – A Web Application for Dialectology», *Dialec-*

tologia. Special Issue, II, pp. 65-89. [Revista electrònica, accessible a <http://www.publicacions.ub.edu/revistes/dialectologiaSP2011/>.]

PEREA, Maria Pilar (1997), «Irregularitat i flexió verbal», *Zeitschrift für Katalanistik / Revista d'Estudis Catalans*, 10, pp. 65-79.

— (1999), «Estructura i variació en el verb català de començament de segle: «La flexió verbal en els dialectes catalans» (Alcover-Moll)», vol. 1, tesi doctoral, Universitat de Barcelona.

— (2002), «Flexió verbal regular», dins Joan Solà, Maria-Rosa Lloret, Joan Mascaró & Manuel Pérez Saldanya (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, vol. 1, Barcelona, Empúries, pp. 583-646.

— (2003), «La tendència expansiva del segment velar dels verbs de la segona conjugació en els dialectes catalans», dins *Actas del XIII Congreso Internacional de Lingüística y Filología Románica. Salamanca 2001*, vol. 1, Tübingen, Niemeyer, pp. 403-417.

— (2006), «L'expansió dels verbs incoatius en català. Distribució i valor del segment extensió *-eix*», dins *Actes del VII Congrés de Lingüística General*, Barcelona, Universitat de Barcelona. [CD-ROM.]

PRADILLA, Miquel-Àngel (2008a), *Sociolingüística de la variació i llengua catalana*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

— (2008b), *La tribu valenciana. Reflexions sobre la desestructuració de la comunitat lingüística*, Benicarló, Onada.

QUEROL, Laia (2009), *Aspectes morfofonològics en la morfologia verbal del català nord-occidental*, Lleida, Pagès.

VALLS, Esteve (2008), «La desdialectalització del català nord-occidental: cap a una convergència total amb l'estàndard?», *De Lingua Aragonensi*, 4, pp. 55-89.

— (en premsa a), «Directionnalité et portée du changement linguistique en cours en catalan nord-occidental», dins *Actes del VII Col·loqui Internacional «Problemes i mètodes d'Història de la Llengua»*, Paris, L'Harmattan.

— (en premsa b), «L'excepcionalitat de la cruïlla catalanoaragonesa a les Terres de l'Ebre: un cas de dissidència respecte a les dinàmiques evolutives dels parlars nord-occidentals», dins *Actes del III Congrés de Cultura i Territori a les comarques de la diòcesi de Tortosa*.

— (en premsa c), «Canvi morfològic vs. canvi fonològic en català nord-occidental», *Treballs de Sociolingüística Catalana*.

VALLS, Esteve, Martijn WIELING & John NERBONNE (2013), «Linguistic advergence and divergence in north-western Catalan: A dialectometric investigation of dialect leveling and border-effects», *Literary and Linguistic Computing*, 28.1.

VIAPLANA, Joaquim (1984), «La flexió verbal regular del valencià», dins Emili Casanova (ed.), *Miscel·lània Sanchis Guarner, 1. Estudis en memòria del professor Manuel Sanchis Guarner: Estudis de llengua i literatura catalanes*, València, Universitat de València, pp. 391-407. [Versió rev. publicada dins Antoni Ferrando (ed.), *Miscel·lània Sanchis Guarner*, vol. 3, València/Barcelona, Departament de

Filologia Catalana de la Universitat de València / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992, pp. 381-423.]

— (1986), «Morfologia flexiva i flexió verbal catalana», *Llengua & Literatura*, 1, pp. 385-403.

— (1999), *Entre la dialectologia i la lingüística. La distància lingüística entre les varietats del català nord-occidental*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

— (2005), «Velar verbs and verbal classes in Catalan», *Catalan Journal of Linguistics*, 4, pp. 225-247. [Monogràfic sobre «Morphology in Phonology», ed. Maria-Rosa Lloret & Jesús Jiménez.]

Viaplana, Joaquim, Maria-Rosa Lloret, Maria-Pilar Perea & Esteve Clua (2007), *COD. Corpus Oral Dialectal*, Barcelona, Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona / PPU. [CD-ROM.]

Virgili, Josep-Maria (1992), «Problemes d'estàndard en l'àrea fronterera entre el Principat de Catalunya i el País Valencià», dins *Actes del Segon congrés de la llengua catalana IV. Àrea 3. Lingüística social*, Palma de Mallorca, Universitat de les Illes Balears, pp. 555-560.

Wieling, Martijn, Esteve Valls, Harald Baayen & John Nerbonne (en premsa), «Border effects among Catalan dialects», dins Dirk Speelman, Kris Heylen & Dirk Geeraerts (ed.), *Mixed Effects Regression Models in Linguistics* («Quantitative Methods in the Humanities and Social Sciences»), Springer.

Woolhiser, Curt F. (2005), «Political borders and dialect divergence/convergence in Europe», dins Peter Auer, Frans Hinskens & Paul Kerswill (ed.), *Dialect Change. Convergence and Divergence in European Languages*, Cambridge, Cambridge University Press, pp. 236-262.

Extensió velar CvI (cantar)											
		1		2		3		4	5	6	
PS		**ig**	**eg**	**ig**	**eg**	**ig**	**eg**	**ig**	**ig**	**ig**	**eg**
Franja	F4/F3										
	F2/F1										
Resta N-O	F4/F3	0,8	1,6	0,8	1,6	1,6	1,6	0,8	0,8	1,6	1,6
	F2/F1	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Tortosí	F4/F3	3,1		3,1		6,2		3,1	3,1	6,2	
	F2/F1	3,1		3,1		3,1		3,1	3,1	3,1	
Ribagorçà	F4/F3		25		25		25				25
	F2/F1		12,5		12,5		12,5				12,5
Resta varietats	F4/F3										
	F2/F1										
IS		**ig**		**ig**		**ig**		**ig**	**ig**	**ig**	
Franja	F4/F3										
	F2/F1										
Resta N-O	F4/F3	0		0		0		0	0	0	
	F2/F1	0,8		0,8		0,8		0,8	0,8	0,8	
Tortosí	F4/F3	0		0		0		0	0	0	
	F2/F1	3,1		3,1		3,1		3,1	3,1	3,1	
Ribagorçà	F4/F3										
	F2/F1										
Resta varietats	F4/F3										
	F2/F1										
IMP						**ig**	**eg**			**ig**	
Franja	F4/F3										
	F2/F1										
Resta N-O	F4/F3					0,8	1,6			1,6	
	F2/F1					0,8	0			0,8	
Tortosí	F4/F3					3,1				6,2	
	F2/F1					3,1				3,1	
Ribagorçà	F4/F3						25				
	F2/F1						0				
Resta varietats	F4/F3										
	F2/F1										

Taula 5. Distribució i freqüència —en percentatges— de l'increment velar en els verbs de la CvI. (Aquí i en les taules següents, N-O = nord-occidental.)

Extensió velar CvII [–ext] (perdre)																			
		1			2			3			4			5			6		
PI		**g**	**ig**	**eg**							**g**			**g**					
Franja	F4/F3	31,2		12,6							12,6			12,6					
	F2/F1	28		18,8							6,2			3,1					
Resta N-O	F4/F3	7	3,8																
	F2/F1	2,4	0,8								0,8			0,8					
Tortosí	F4/F3	28,1	15,6								0			0					
	F2/F1	9,4	3,1								3,1			3,1					
Ribagorçà	F4/F3																		
	F2/F1																		
Resta varietats	F4/F3																		
	F2/F1																		
PS		**g**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**
Franja	F4/F3	34,4		12,6	37,6		9,4	37,6		9,4	31,2		6,2	34,4		3,1	37,6		9,4
	F2/F1	34,4		18,8	34,4		18,8	34,4		18,8	31,2		15,6	34,4		15,6	34,4		18,8
Resta N-O	F4/F3	18,8	10	3	20,2	8,6	3	19,4	9,2	3	21	7	1,6	20,2	7	1,6	19,4	8,6	2,4
	F2/F1	11	6,2	3,2	11	6,2	3,2	11	6,2	3,2	13,2	3,2	2,4	13,2	3,2	2,4	11	5,4	2,4
Tortosí	F4/F3	37,5	40,6		43,7	34,4		40,6	37,5		46,9	28,1		46,9	28,1		43,7	34,4	
	F2/F1	21,9	21,9		21,9	21,9		21,9	21,9		31,2	9,4		31,2	9,4		25	18,9	
Ribagorçà	F4/F3		0	50		0	50		0	50		0	25		0	25		0	37,5
	F2/F1		12,5	50		12,5	50		12,5	50		12,5	37,5		12,5	37,5		12,5	37,5
Resta varietats	F4/F3	13,6			13,6			14,8			13,6			12,5			12,5		
	F2/F1	7,9			7,9			7,9			7,9			7,9			6,8		
IS		**g**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**
Franja	F4/F3	46,8		3,1	43,8		3,1	43,8		3,1	46,8		3,1	46,8		3,1	46,8		3,1
	F2/F1	37,6		15,6	37,6		15,6	37,6		15,6	37,6		15,6	37,6		15,6	37,6		15,6
Resta N-O	F4/F3	25	8,6	3	25	9,2	3	25	9,2	1,6	24,2	9,2	2,4	24,2	10	3	24,2	9,2	1,6
	F2/F1	18,8	3,2	3,2	18,8	3,2	3,2	18,8	3,2	3,2	18	3,2	3,2	18	3,2	3,2	18	3,2	3,2
Tortosí	F4/F3	50	31,2		50	34,4		50	34,4		50	34,4		50	34,4		50	34,4	
	F2/F1	43,4	12,5		43,4	12,5		43,4	12,5		40,6	12,5		40,6	12,5		40,6	12,5	
Ribagorçà	F4/F3			37,5			37,5			25			37,5		12,5	37,5			25
	F2/F1			50			50			50			50			50			50
Resta varietats	F4/F3	18,2	1,1	1,1	18,2	1,1	1,1	18,2	1,1		17	1,1		17	1,1	1,1	17	1,1	
	F2/F1	11,4	0	0	11,4	0	0	11,4	0	0	11,4	0	0	11,4	0	0	11,4	0	0
IMP					**g**			**g**	**ig**	**eg**	**g**		**eg**	**g**		**eg**	**g**	**ig**	**eg**
Franja	F4/F3							37,6		12,6	25		0	15,6		0	37,6		9,4

	F2/F1				31,2		18,8	37,6	12,6	31,2	3,1	31,2		18,8
Resta N-O	F4/F3		0,8		17,8	8,6	3,8	11	1,6	8,6	0	19,4	7,8	3,8
	F2/F1		0		13,2	5,4		8,6	2,4	4,6	1,6	11	3,8	0
Tortosí	F4/F3		3,1		31,2	34,4		12,5		12,5		34,4	31,2	
	F2/F1		0		37,5	18,8		18,8		12,5		25	15,6	
Ribagorçà	F4/F3					0	62,5		25		0	0		62,5
	F2/F1					12,5	0		37,5		25	12,5		0
Resta varietats	F4/F3				14,8			11,4		7,9		15,9		
	F2/F1				5,7			5,7		2,3		5,7		
GER		**g**	**PAR**	**g**										
Franja	F4/F3	12,6		3,1										
	F2/F1	15,6		9,4										
Resta N-O	F4/F3													
	F2/F1													
Tortosí	F4/F3													
	F2/F1													
Ribagorçà	F4/F3													
	F2/F1													
Resta varietats	F4/F3													
	F2/F1													

Taula 6. Distribució i freqüència —en percentatges— de l'increment velar en els verbs de la Cvii [–ext]

Extensió velar CvII [+ext] (beure)							
		1	2	3	4	5	6
PI		g			g	g	
Franja	F4/F3	100			37,6	37,6	
	F2/F1	100			31,4	34,4	
Resta N-O	F4/F3	100			18	17,2	
	F2/F1	100			9,4	10,2	
Tortosí	F4/F3	100					
	F2/F1	100					
Ribagorçà	F4/F3	100			62,5	62,5	
	F2/F1	100			12,5	12,5	
Resta varietats	F4/F3	100			20,4	19,3	
	F2/F1	100			12,5	13,6	
IInd		g	g	g	g	g	g
Franja	F4/F3	3,1	3,1	3,1	6,2	6,2	6,2
	F2/F1	0	0	0	0	0	0
Resta N-O	F4/F3	9,4	9,4	9,4	9,4	9,4	9,4
	F2/F1	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2
Tortosí	F4/F3						
	F2/F1						
Ribagorçà	F4/F3	62,5	62,5	62,5	62,5	62,5	62,5
	F2/F1	25	25	25	25	25	25
Resta varietats	F4/F3	7,9	7,9	7,9	7,9	7,9	7,9
	F2/F1	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
PS		g	g	g	g	g	g
Franja	F4/F3	100	100	100	100	100	100
	F2/F1	100	100	100	100	100	100
Resta N-O	F4/F3	100	100	100	93	90,6	100
	F2/F1	100	100	100	96	94,5	100
Tortosí	F4/F3	100	100	100	96,9	96,9	100
	F2/F1	100	100	100	96,9	93,7	100
Ribagorçà	F4/F3	100	100	100	100	100	100
	F2/F1	100	100	100	100	100	100
Resta varietats	F4/F3	100	100	100	100	87,5	100
	F2/F1	100	100	100	95,4	94,3	100
IS		g	g	g	g	g	g
Franja	F4/F3	100	100	100	100	100	100

	F2/F1	100	100	100	100	100	100	
Resta N-O	F4/F3	100	100	100	100	100	100	
	F2/F1	97,6	97,6	97,6	97,6	97,6	97,6	
Tortosí	F4/F3	100	100	100	100	100	100	
	F2/F1	96,9	96,9	96,9	96,9	96,9	96,9	
Ribagorçà	F4/F3	100	100	100	100	100	100	
	F2/F1	100	100	100	100	100	100	
Resta varietats	F4/F3	100	100	100	100	100	100	
	F2/F1	97,7	97,7	97,7	97,7	97,7	97,7	
IMP				**g**	**g**	**g**	**g**	**ig**
Franja	F4/F3			100	68,8	50	100	
	F2/F1			100	81,2	53,2	100	
Resta N-O	F4/F3			96	44,6	26	95,2	0,8
	F2/F1			96	37,6	18,8	96	0
Tortosí	F4/F3			90,6	9,4	9,4	87,5	3,1
	F2/F1			90,6	21,9	6,25	90,6	0
Ribagorçà	F4/F3			100	75	62,5	100	
	F2/F1			100	75	50	100	
Resta varietats	F4/F3			97,7	54,5	44,3	97,7	
	F2/F1			97,7	39,8	20,4	97,7	
GER		**g**	**PAR**	**g**				
Franja	F4/F3	34,4		100				
	F2/F1	34,4		100				
Resta N-O	F4/F3	24,2		100				
	F2/F1	14		100				
Tortosí	F4/F3			100				
	F2/F1			100				
Ribagorçà	F4/F3	62,5		100				
	F2/F1	25		100				
Resta varietats	F4/F3	29,5		100				
	F2/F1	18,1		100				

Taula 7. Distribució i freqüència —en percentatges— de l'increment velar en els verbs de la Cvii [+ext]

Extensió velar CvIII [–ext] (sentir)																
		1			2			3		4		5		6		
PI		**g**	**ig**	**eg**						**ig**		**ig**				
Franja	F4/F3		22	3,1						18,8		18,8				
	F2/F1		25	0						15,6		15,6				
Resta N-O	F4/F3	0	2,4													
	F2/F1	0,8	0,8													
Tortosí	F4/F3	0	9,4													
	F2/F1	3,1	3,1													
Ribagorçà	F4/F3															
	F2/F1															
Resta varietats	F4/F3															
	F2/F1															
PS			**ig**	**eg**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**	**ig**	**eg**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**
Franja	F4/F3		25		25			25		43,8		43,8			25	
	F2/F1		28		28			28		40,6		40,6			28	
Resta N-O	F4/F3		19,6	2,4	22	2,4	0,8	21	2,4	28,8	0	30,4	0	0,8	23,4	2,4
	F2/F1		13,2	1,6	15,6	1,6	0	15,6	1,6	18,8	1,6	18,8	1,6	0	17,2	1,6
Tortosí	F4/F3		62,5		65,6			65,6		68,7		68,7			68,7	
	F2/F1		46,9		56,2			56,2		59,4		59,4			56,2	
Ribagorçà	F4/F3		12,5	37,5	12,5	37,5	12,5	0	37,5	37,5	0	50	0	12,5	0	37,5
	F2/F1		12,5	25	12,5	25	0	12,5	25	25	25	25	25	0	25	25
Resta varietats	F4/F3		4,5		6,8			6,8		13,6		14,8			9	
	F2/F1		0		1,1			1,1		3,4		3,4			2,3	
IS			**ig**		**ig**			**ig**		**ig**		**ig**			**ig**	
Franja	F4/F3		28		28			28		28		28			31,2	
	F2/F1		50		50			50		50		50			50	
Resta N-O	F4/F3		50		53			50		53		54,6			54	
	F2/F1		34,4		34,4			34,4		34,4		34,4			34,4	
Tortosí	F4/F3		87,5		87,5			87,5		87,5		87,5			87,5	
	F2/F1		62,5		62,5			62,5		62,5		62,5			62,5	
Ribagorçà	F4/F3		75		87,5			75		87,5		87,5			87,5	
	F2/F1		62,5		62,5			62,5		62,5		62,5			62,5	
Resta varietats	F4/F3		34		37,5			34		37,5		39,8			38,6	
	F2/F1		21,6		21,6			21,6		21,6		21,6			21,6	
IMP					**ig**		**g**	**ig**	**eg**	**ig**		**ig**		**g**	**ig**	**eg**
Franja	F4/F3							25		28		28			25	

	F2/F1				25		40,6	25		25	
Resta N-O	F4/F3		0,8	0,8	22,6	2,4	18	4,6	0,8	21,8	2,4
	F2/F1		0,8	0	12,4	0	14,8	4,6	0	11	0,8
Tortosí	F4/F3		3,1		65,6		12,5	3,1		62,5	
	F2/F1		3,1		46,9		31,2	3,1		43,7	
Ribagorçà	F4/F3			12,5	12,5	37,5	50	12,5	12,5	12,5	37,5
	F2/F1			0	12,5	0	50	25	0	12,5	12,5
Resta varietats	F4/F3				7,9		17	4,5		7,9	
	F2/F1				0		5,7	3,4		0	
GER		**ig**									
Franja	F4/F3	15,6									
	F2/F1	12,5									
Resta N-O	F4/F3	0									
	F2/F1	2,4									
Tortosí	F4/F3										
	F2/F1										
Ribagorçà	F4/F3										
	F2/F1										
Resta varietats	F4/F3										
	F2/F1										

Taula 8. Distribució i freqüència —en percentatges— de l'increment velar en els verbs de la CVIII [–ext]

Extensió velar CvIII [+ext] (servir)															
		1			**2**			**3**			**4**	**5**	**6**		
PI			**ig**								**ig**	**ig**			
Franja	F4/F3										25	25			
	F2/F1										28	28			
Resta N-O	F4/F3		2,4												
	F2/F1		0												
Tortosí	F4/F3		9,4												
	F2/F1		0												
Ribagorçà	F4/F3														
	F2/F1														
Resta varietats	F4/F3														
	F2/F1														
PS		**g**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**	**g**	**ig**	**eg**	**ig**	**ig**	**g**	**ig**	**eg**
Franja	F4/F3										28	25			
	F2/F1										40,6	40,6			
Resta N-O	F4/F3	0,8	2,4	0,8	0,8	2,4	0,8	0,8	2,4	0,8	25,8	25,8	0,8	2,4	0,8
	F2/F1	0	2,4	0	0	2,4	0	0	2,4	0	18	18	0	2,4	0
Tortosí	F4/F3		9,4			9,4			9,4		53,1	53,1		9,4	
	F2/F1		9,4			9,4			9,4		43,7	43,7		9,4	
Ribagorçà	F4/F3	12,5		12,5	12,5		12,5	12,5		12,5	50	50	12,5		12,5
	F2/F1	0		0	0		0	0		0	37,5	37,5	0		0
Resta varietats	F4/F3										13,6	13,6			
	F2/F1										6,8	6,8			
IS			**ig**			**ig**			**ig**		**ig**	**ig**		**ig**	
Franja	F4/F3		25			25			25		25	25		25	
	F2/F1		37,6			37,6			37,6		37,6	37,6		37,6	
Resta N-O	F4/F3		58,6			54,6			59,4		59,4	59,4		58,6	
	F2/F1		30,4			30,4			30,4		31,2	31,2		30,4	
Tortosí	F4/F3		90,6			90,6			93,7		90,6	90,6		90,6	
	F2/F1		59,4			59,4			59,4		59,4	59,4		59,4	
Ribagorçà	F4/F3		100			100			100		100	100		100	
	F2/F1		62,5			62,5			62,5		62,5	62,5		62,5	
Resta varietats	F4/F3		43,1			42			43,1		44,3	44,3		43,1	
	F2/F1		17			17			17		18,1	18,1		17	
IMP								**g**	**ig**	**eg**	**ig**	**ig**	**g**	**ig**	**eg**
Franja	F4/F3										25	25			

	F2/F1						34,4	28			
Resta N-O	F4/F3			0,8	1,6	0,8	14	6,2	0,8	0,8	0,8
	F2/F1			0	0,8	0	3,8	2,4	0	1,6	0
Tortosí	F4/F3				6,2		6,2	3,1		3,1	
	F2/F1				3,1		0	0		3,1	
Ribagorçà	F4/F3			12,5		12,5	37,5	37,5	12,5	0	12,5
	F2/F1			0		0	12,5	12,5	0	12,5	0
Resta varietats	F4/F3						14,8	4,5			
	F2/F1						4,5	2,3			
GER		**ig**									
Franja	F4/F3	18,8									
	F2/F1	15,6									
Resta N-O	F4/F3										
	F2/F1										
Tortosí	F4/F3										
	F2/F1										
Ribagorçà	F4/F3										
	F2/F1										
Resta varietats	F4/F3										
	F2/F1										

Taula 9. Distribució i freqüència —en percentatges— de l'increment velar en els verbs de la Cviii [+ext]

Extensió prepalatal CvIII [–ext] (sentir)											
		1	2		3		4	5	6	
PI		ˈiʃk	ˈiʃ		ˈiʃ				ˈiʃ	
Franja	F4/F3	12,5	12,5		12,5				25	
	F2/F1	40,6	40,6		40,6				40,6	
Resta N-O	F4/F3								1,6	
	F2/F1								0,8	
Tortosí	F4/F3									
	F2/F1									
Ribagorçà	F4/F3									
	F2/F1									
Resta varietats	F4/F3								2,3	
	F2/F1								1,1	
PS		ˈiʃk		ˈiʃk	ˈiʃ	ˈiʃk	ˈiʃk	ˈiʃk	ˈiʃ	ˈiʃk
Franja	F4/F3	12,5		12,5		12,5	9,4	12,5	3,1	25
	F2/F1	43,8		43,8		43,8	15,6	21,9	0	50
Resta N-O	F4/F3	0		0	0,8	0			0,8	
	F2/F1	0,8		0,8	0	0,8			0	
Tortosí	F4/F3									
	F2/F1									
Ribagorçà	F4/F3	0		0	12,5	0			12,5	
	F2/F1	12,5		12,5	0	12,5			0	
Resta varietats	F4/F3									
	F2/F1									
IS		ˈiʃk		ˈiʃk		ˈiʃk	ˈiʃk	ˈiʃk		ˈiʃk
Franja	F4/F3	21,9		21,9		28,1	28,1	28,1		25
	F2/F1	25		25		25	25	25		25
Resta N-O	F4/F3									
	F2/F1									
Tortosí	F4/F3									
	F2/F1									
Ribagorçà	F4/F3									
	F2/F1									
Resta varietats	F4/F3									
	F2/F1									
IMP			ˈiʃ	ˈiʃk		ˈiʃk	ˈiʃk	ˈiʃk		ˈiʃk
Franja	F4/F3		40,6	3,1		34,4	6,2	3,1		31,2

	F2/F1		50	0	40,6	9,4	3,1	46,9
Resta N-O	F4/F3		0,8					
	F2/F1		0					
Tortosí	F4/F3							
	F2/F1							
Ribagorçà	F4/F3							
	F2/F1							
Resta varietats	F4/F3		1,1					
	F2/F1		0					

Taula 10. Distribució i freqüència —en percentatges— de l'increment palatal en els verbs de la Cviii [–ext]

Extensió prepalatal CvIII [+ext] (servir)																			
		1				2				3			4	5	6				
PI		**íʃ**	**ˈiʃk**	**ˈeʃ**	**ˈɛʃ**	**ˈiʃ**	**ˈiʃk**	**ˈiʃ**	**ˈɛʃ**	**ˈiʃ**	**ˈeʃ**	**ˈɛʃ**	**ˈiʃk**	**ˈiʃk**	**ˈiʃ**	**ˈiʃk**	**ˈeʃ**	**ˈɛʃ**
Franja	F4/F3		87,5			87,5				87,5			3,1	3,1	87,5			
	F2/F1		84,4			84,4				84,4			0	0	84,4			
Resta N-O	F4/F3	73	8	40	8	81		39	8	81		38	9		83		35	10
	F2/F1	40,6	4	36,7	18,7	43	0,8			43		37,5	19,5		43	0,8	37,5	18,7
Tortosí	F4/F3	75	25	0	0	100		0	0	100		0	0		100		0	0
	F2/F1	65,6	12,5	6,2	9,4	84,4		6,2	9,4	81,2		9,4	9,4		81,2		9,4	9,4
Ribagorçà	F4/F3	100	0	0		100	0	0		100		0			100	0	0	
	F2/F1	75	12,5	12,5		75	12,5	12,5		87,5		12,5			75	12,5	12,5	
Resta varietats	F4/F3	46,6		45,4	9	46,6		44,3	9	46,6		43,2	10,2		48,9		39,8	11,3
	F2/F1	26,1		50	23,9	25		50	25	25		50	25		26,1		50	23,9
PS		**íʃ**	**ˈiʃk**	**ˈeʃ**	**ˈɛʃ**	**ˈiʃ**	**ˈiʃk**	**ˈeʃ**	**ˈɛʃ**	**ˈiʃ**	**ˈiʃk**	**ˈeʃ**	**ˈɛʃ**	**ˈiʃk**	**ˈiʃk**	**ˈiʃ**	**ˈiʃk**	**ˈeʃ**	**ˈɛʃ**
Franja	F4/F3		87,5				87,5				87,5			15,6	15,6		87,5		
	F2/F1		84,4				84,4				84,4			31,2	31,2		84,4		
Resta N-O	F4/F3	25	33,6	34,4	7	25	33,5	33,5	7	25,7	33,5	32,8	7	3,9	3,9	25	33,5	33,5	7
	F2/F1	17,2	22,7	39,8	20,3	18	22,7	39	20,3	17,2	21,9	41,4	19,5	2,3	2,3	18,7	21,9	39,9	19,5
Tortosí	F4/F3	15,6	81,2	0	0	15,6	81,2	0	0	15,6	81,2	0	0	12,5	12,5	15,6	81,2	0	0
	F2/F1	28,1	53,1	9,4	9,4	28,1	53,1	9,4	9,4	28,1	50	12,5	9,4	3,1	3,1	31,2	50	9,4	9,4
Ribagorçà	F4/F3	12,5	87,5	0		12,5	87,5	0		12,5	87,5	0		12,5	12,5	12,5	87,5	0	
	F2/F1	0	87,5	12,5		0	87,5	12,5		0	87,5	12,5		25	25	0	87,5	12,5	
Resta varietats	F4/F3	29,6	11,3	48,9	10,2	29,6	11,3	48,9	10,2	30,7	11,3	47,8	10,2			29,6	11,3	48,9	10,2
	F2/F1	14,8	5,7	53,4	26,1	15,9	5,7	52,3	26,1	14,8	5,7	54,5	25			15,9	5,7	53,4	25
IS			**íʃk**				**ˈiʃk**				**ˈiʃk**			**ˈiʃk**	**ˈiʃk**		**ˈiʃk**		
Franja	F4/F3		34,4				34,4				34,4			34,4	34,4		34,4		
	F2/F1		28,1				28,1				28,1			28,1	28,1		28,1		
Resta N-O	F4/F3		0,8				1,6				0,8			1,6	1,6		1,6		
	F2/F1		1,5				1,5				1,5			1,5	1,5		1,5		
Tortosí	F4/F3		3,1				6,2				3,1			6,2	6,2		6,2		
	F2/F1		3,1				3,1				3,1			3,1	3,1		3,1		
Ribagorçà	F4/F3		0				0				0			0	0		0		
	F2/F1		12,5				12,5				12,5			12,5	12,5		12,5		

Resta varietats	F4/F3													
	F2/F1													
IMP		**ˈiʃ**	**ˈeʃ**	**ˈɛʃ**	**ˈiʃ**	**ˈiʃk**	**ˈeʃ**	**ˈɛʃ**	**ˈiʃk**	**ˈiʃk**	**ˈiʃ**	**ˈiʃk**	**ˈeʃ**	**ˈɛʃ**
Franja	F4/F3	87,5	0			87,5	0		12,5	9,4		87,5	0	
	F2/F1	87,5	3,1			75	3,1		12,5	12,5		75	3,1	
Resta N-O	F4/F3	61	31,2	7,8	22,6	31,2	35,2	7			22,6	30,5	35,2	7
	F2/F1	28,1	51,6	20,3	10,1	10,1	55,5	19,5	0,8		10,1	10,9	55,5	18,7
Tortosí	F4/F3	100			15,6	75					15,6	71,8		
	F2/F1	59,4	28,1	12,5	15,6	28,1	34,4	12,5			18,8	31,2	28,1	9,4
Ribagorçà	F4/F3	87,5	12,5		12,5	75	12,5				12,5	75	12,5	
	F2/F1	62,5	37,5			25	50	12,5	12,5			25	50	12,5
Resta varietats	F4/F3	44,3	44,3	11,3	26,1	11,3	50	10,2			26,1	11,3	50	10,2
	F2/F1	13,6	61,4	25	9	2,3	63,6	22,7			7,9	2,3	65,9	22,7

Taula 11. Distribució i freqüència —en percentatges— de l'increment palatal en els verbs de la CVIII [+ext]